

THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF AESTHETIC EDUCATION AND THE GENERAL THEORETICAL FOUNDATIONS OF ITS APPLICATION

Islamova G.M.

Assistant at the Faculty of Preschool and Primary Education of the Uzbek-Finnish Pedagogical Institute
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14725017>

ARTICLE INFO

Received: 18th January 2025
Accepted: 22nd January 2025
Online: 23rd January 2025

KEYWORDS

Aesthetic education, beauty, art, nature, aesthetic feelings.

ABSTRACT

In this article, we will focus in detail on the theoretical foundations of aesthetic education, its formation, methodological principles and significance.

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ И ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ

Исламова Г.М.

Ассистент факультета Дошкольного и начального образования
Узбекско-Финляндского педагогического института
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14725017>

ARTICLE INFO

Received: 18th January 2025
Accepted: 22nd January 2025
Online: 23rd January 2025

KEYWORDS

Эстетическое воспитание, красота, искусство, природа, эстетические чувства.

ABSTRACT

В статье мы подробно остановимся на теоретических основах эстетического воспитания, его формировании, методологических принципах и значении.

ESTETIK TARBIYA TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA UNI TADBIIQ ETISHNING UMUMNAZARIY ASOSLARI

Islamova G.M.

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika institute
Maktabgacha va Boshlang'ich ta'lim fakulteti assistenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14725017>

ARTICLE INFO

Received: 18th January 2025
Accepted: 22nd January 2025
Online: 23rd January 2025

KEYWORDS

Estetik tarbiya, go'zallik, san'at, tabiyat, estetik hissiyotlar.

ABSTRACT

Maqolada estetik tarbiya tushunchasining nazariy asoslari, uning shakllanishi, metodologik prinsiplari va ahamiyati haqida batafsil to'xtalamiz.

Ta'lim-tarbiya sohasini kirib kelayotgan yangilanishlar, uning mazmuni, tuzilishi, usullarini ko'rib chiqish, amaliyotga faol singdirish ehtiyojini bildirmoqda. Islohotlar mazmun-mohiyatida o'quv dasturlari shaxsni har tomonlama kamol toptirishda, ta'lim oluvchilarda bilim, malaka, ko'nikmalarni, saviyani shakllantirishda va ularning qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerakligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Estetik tarbiya nazariy jihatdan, go'zallik, san'at, estetik hissiyotlar va ularni rivojlantirish jarayonlarini o'rganadigan ilmiy soha bo'lib, ko'plab ijtimoiy, madaniy va falsafiy nuqtai nazarlarni o'z ichiga oladi. Estetik tarbiya tushunchasi, ayniqsa, pedagogika, psixologiya, madaniyatshunoslik va san'atshunoslik kabi sohalarda chuqur o'rganilgan. Estetik tarbiya juda keng tushuncha bo'lib, unga tabiat, mehnat, ijtimoiy hayot, turmush va san'atga estetik munosabatni tarbiyalash kiradi. Estetik tarbiya (nafosat tarbiyasi) - bu bolalarga voqelikdagi, san'atdagi, tabiatdagi, kishilarning ijtimoiy va mehnat munosabatlaridagi, turmushdagi go'zallikni idrok qilish hamda to'g'ri tushunishga o'rgatish, ularning badiiy didini o'stirish, ularda go'zallikka muhabbat uyg'otish va hayotga go'zallik olib kirish qobiliyatlarini tarbiyalashdir. Nozik didli bo'lish, go'zallikni fahmlay va qadrlay olish, badiiy madaniyatni tushunish, o'z hayotini go'zallik qonunlari asosida qura olish - komil insonning eng zarur fazilatidir. Estetik tarbiya - eng avvalo, har bir kishida badiiy hissiyot tuyg'ularini, badiiy didni tarbiyalashdir. Ilmiy dunyoqarashga asoslangan nafosat, did, his-tuyg'ular va ko'nikmalarning o'sib borishi jarayonida insonning o'zi ham ma'naviy boyib, hayoti yanada sermazmun bo'ladi. Yashayotgan zamoniga nisbatan mehr-muhabbati ortib boradi. Bularning hammasi har bir insonda go'zallikni xunukdan, jirkanchlikdan farq qila bilish qobiliyatini shakllantiradi, uni yanada rivojlantiradi. Estetik tarbiya bugungi kunda shunisi bilan muhimki, did farosatlilik mehnatda, ishlab chiqarishda, kundalik amaliy faoliyatda - har bir inson uchun hayotiy ehtiyojga aylanib qolgan..

Estetik tarbiyaning ahamiyati juda katta. Chunki u insonni go'zallik va san'atning mohiyatini tushunishga, shakllantirishga va shaxsiyatini yuksaltirishga yordam beradi. Bu jarayon orqali inson nafaqat o'zining ichki dunyosini boyitadi, balki jamiyatdagi estetik norma va qadriyatlarni ham qabul qiladi. Estetik tarbiya va san'at o'rtasidagi bog'liqlik juda chuqur. San'at — bu estetik tarbiyaning eng muhim vositasidir. Har bir san'at asari odamni o'zining go'zalligi va mazmuni bilan o'ylantiradi, yangi his-tuyg'ularni uyg'otadi. Estetik tarbiya, ayniqsa, san'atni tushunishga, uning ichki mohiyatini anglashga yordam beradi. Bu jarayon san'at asarini faqat tashqi ko'rinishi bilan baholashni emas, balki uning mazmunini chuqurroq anglashni talab qiladi. San'atning har bir turini (musika, she'riyat, tasviriy san'at, drama va boshqalar) o'rganish va ulardan estetik ta'sir olish orqali insonning estetik tasavvuri rivojlanadi. Musiqa, rassomlik yoki teatr kabi san'at turlari kishilarga nafaqat ko'ngil ochish, balki dunyoni yangi nigoh bilan ko'rish imkoniyatini yaratadi.

Estetik tarbiya — bu insonni go'zal va san'atni anglashga, san'at asarlarini baholash va estetik hissiyotlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan tarbiya jarayonidir. U nafaqat san'at asarlarini tushunish, balki go'zallikni va estetikani kundalik hayotga tatbiq etish imkoniyatini yaratadi. Estetik tarbiya, o'z navbatida, shaxsning madaniy, axloqiy va intellektual rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Estetik tarbiya — insonning go'zallik va san'atga bo'lgan ehtiyojini qondirish va uni jamiyatda to'g'ri baholashga yo'naltirilgan jarayondir. Uning asosiy maqsadi – kishining estetik

hissiyotlarini shakllantirish va bu orqali uning shaxsiy va madaniy rivojlanishiga hissa qo'shishdir.

Estetik tarbiya shaxsning axloqiy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir qiladi. Go'zallikni tushunish va qadrlash, insonni hamma narsada estetik me'yorlarni qidirmoqqa undaydi. Estetik qarashlar orqali kishilar o'zlarini va boshqalarni chuqurroq anglashadi, o'zining ichki dunyosini o'rganishga harakat qilishadi. Go'zallikka bo'lgan munosabat estetik tarbiyaning eng muhim jihatlaridan biridir. Go'zallik faqat tashqi ko'rinishda emas, balki insonning ichki dunyosida ham mujassamdir. Estetik tarbiya insonni nafaqat tashqi go'zallikka, balki axloqiy go'zallikka ham yo'naltiradi. Bu esa, o'z navbatida, axloqiy me'yorlarni ishlab chiqishga, jamiyatdagi axloqiy qadriyatlarni hurmat qilishga yordam beradi. Go'zallik, ayniqsa san'atda, odamning estetik hissiyotlarini uyg'otadi. Estetik hissiyotlar insonni dunyo va tabiatni boshqacha ko'rishga undaydi, unga yangi anglash va qiymatlarni ochib beradi. Estetik tarbiya orqali bu hissiyotlarni rivojlantirish, insonni san'atga bo'lgan munosabatini shakllantirishga yordam beradi. San'at va madaniyat, estetik tarbiyaning asosiy vositalari sifatida, insonning estetik qarashlarini shakllantiradi. San'at asarlarini to'g'ri tushunish, uning mazmuni va shaklini anglash estetik tarbiyaning muhim tarkibiy qismlaridir. Bu asarlarni o'rganish orqali shaxs nafaqat estetik, balki axloqiy va intellektual jihatdan ham boyiydi.

Estetik tarbiyaning metodologik asoslari, uning samarali bo'lishi uchun zarur bo'lgan metodlar, yondashuvlar va prinsiplarga asoslanadi. Bu metodologiyalar yordamida estetik hissiyotlar va san'atga bo'lgan munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish mumkin. Asosiy metodologik asoslar quyidagilardan iborat:

- **Badiiy tahlil va sintez.** San'at asarlarini to'liq tushunish uchun badiiy tahlil va sintez metodlari muhim rol o'ynaydi. Tahlil orqali asarning mazmuni, shakli va ifodalangan g'oyalarni anglash mumkin, sintez esa bu tushunchalarni umumlashtirish va jamlashga yordam beradi.

- **Empatiya va hissiy qarash.** Estetik tarbiyada empatiya, ya'ni san'at asariga sezgirlik bilan qarash, asosiy metodlardan biridir. Bu metod, insonni san'at asarini faqat mantiqan emas, balki his-tuyg'ular orqali ham tushunishga undaydi.

- **Kreativlik va ijodkorlik.** Estetik tarbiya ijodkorlikni rivojlantirishga ham yo'naltirilgan. San'at orqali kishilar o'zlarining kreativ imkoniyatlarini kashf etishlari, yangi fikrlar va g'oyalarni yaratishlari mumkin. Bu metod shaxsning individual estetik qarashlarini shakllantirishda muhimdir.

Estetik tarbiya nafaqat bitta madaniy va san'at shakliga, balki turli xalqlarning va jamiyatlarning estetik qadriyatlarini ham qadrlashni o'rgatadi. Bu, o'z navbatida, jamiyatdagi multikulturalizmni rivojlantirishga xizmat qiladi. Estetik tarbiya, shuningdek, insonni axloqiy va ma'naviy jihatdan ham yuksaltiradi. San'at va go'zallikka bo'lgan munosabat, odatda, axloqiy me'yorlarga, insonning ichki olamiga ta'sir qiladi. Estetik hissiyotlarni rivojlantirish orqali, shaxs axloqiy qadriyatlar va madaniyatga hurmat bilan qaraydi. Go'zallik insoniyatning butun tarixiy taraqqiyoti davomida yaratiladi va madaniy tarixiy tajribaning bir kismini tashkil etadi. Uning mavjudligi, obyektivligi yosh avlodga estetik tajribani sistemali ravishda singdirish va shu orqali ularning estetik tomondan taraqqiy etishini ta'minlaydigan estetik tarbiya nazariyasining faol usullarini ishlab chiqishga yo'naltiradi. Bunda tarbiya va ta'lim jamiyatning estetik madaniyatini o'zlashtirishning asosiy vositasi xisoblanadi. Estetik va ahloqiy tarbiyaning o'zaro bogliqligi shundaki, kishining go'zallikni idrok etishdan quvonishi uning

boshqa kishilarga yaxshilik qilganidan xursand bo'lishiga o'xshab ketadi. Aksincha, go'zallikni ko'ra bilmaslik, undan zavqlanmaslik yomon ishlarni qilishga olib keladi. San'atning tarbiyaviy kuchi shundaki, u odamni hayotdagi voqealarni, hodisalarni chuqur his-hayajon bilan idrok etishga majbur etadi.

Estetik tarbiya jarayoni doimiy izlanish va o'zgarishni talab qiladi. Go'zallik va san'atning ta'rifi va tushunilishi zamon va madaniyatga qarab o'zgaradi. Shu sababli, estetik tarbiya insonni yangilikka ochiq, o'zgarishlarga tayyor bo'lishga undaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar estetik tarbiyaga yangi metod va amaliyotlarni olib kirmoqda. Bugungi kunda estetik tarbiya zamonaviy jamiyatda yanada dolzarb ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalari va internetning rivojlanishi estetik tarbiya jarayonini yangi shakllar bilan boyitishga imkon yaratdi. Yoshlar internet orqali san'at va madaniyatning turli xil shakllari bilan tanishadilar, ammo bu jarayon, ayniqsa, ma'naviy va estetik qadriyatlarni yuksaltirishda muhimdir. Estetik tarbiya jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish, san'at asarlarini tushunish, tahlil qilish va baholashda yangicha yondashuvlarni amalga oshirish talab etiladi. Estetik tarbiya jarayonini boyitish va yanada interaktiv qilish imkonini berdi. Yangi metodlar orqali, san'at asarlarini nafaqat o'qitish, balki o'quvchilarning o'z hissiyotlarini ifodalash va yaratish imkoniyatlarini taqdim etishi mumkin. Shuningdek, pedagoglar va o'qituvchilar o'quvchilarga san'atni nafaqat asar sifatida, balki ularning hayotiga bevosita ta'sir etuvchi vosita sifatida taqdim etishga harakat qilmoqdalar.

Shunday qilib, estetik tarbiya —bu san'at va hayotdagi go'zalliklarni tushunish va his eta olish qobiliyatlarini shakllantirish, san'at sohasidagi qobiliyatlarni rivojlantirish, estetik bilim va his-tuyg'uni shakllantirish jarayonidir. Estetik tarbiyaning maqsadi shaxsda estetik madaniyatni shakllantirish hisoblanadi.

References:

1. I.A. Karimov. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: M a'naviyat, 2008.
2. Jakbarov M. Komil inson g 'oyasi: tarixiy-falsafy tahlil /Monografiya. T.: Abu Ali Ibn Sino nashriyoti, 2000.
3. Abdulla Sher, Bahodir Husanov ."Estetika" Toshkent 2010
4. F.Qodirova, Sh.Toshpo'latova, M.A'zamova. "Maktabgacha pedagogika".-T., "Ma'naviyat", 2013,
5. Raxmonova Gullola Shavkatovna Hakimova Nargiza Suphonovna "Umumiy Pedagogika" Kamolat Nashriyoti Buxoro -2022
6. B.Mustafoyev Estetik Tarbiya metodikasi - Musiqa ta'limi yo'nalishi talabalari uchun o'quv qo'llanma) "Durdona" nashriyoti Buxoro -2023